

Instytut Pamięci Narodowej - Kraków

<https://krakow.ipn.gov.pl/pl4/edukacja/przystanek-historia/93210,Nil-z-Krakowa.html>
27.04.2024, 12:14

Nil z Krakowa

Jestem Krakauerem z urodzenia, Wilniukiem z wyboru, a przede wszystkim polskim oficerem. Tak mógłby o sobie powiedzieć August Emil Fieldorf, legionista, oficer WP, dowódca Kedywu AK i ofiara komunistycznej zbrodni.

Urodził się 20 marca 1895 r. na obrzeżach ówczesnego Krakowa. Jego rodzicami byli kolejarz Andrzej i Agnieszka z d. Szwanda. W dzieciństwie spędzonym przy ul. Lubicz 32 uczęszczał do czteroklasowej III Szkoły Męskiej im. św. Mikołaja przy ul. Lubomirskich 19. W 1906 r. został uczniem klasy IIb V Gimnazjum w Krakowie. Rok później chodził do III Gimnazjum im. Króla Jana Sobieskiego. Był niesfornym uczniem, więc przeniesiono go do Seminarium Nauczycielskiego Męskiego.

Strzelec, legionista, oficer WP

W rodzinnej kamienicy zetknął się z młodymi ludźmi ze Związku Strzeleckiego, a w grudniu 1912 r. sam został członkiem „Strzelca”. Odbił przeszkolenie rekruckie w 1. kompanii, później ukończył kurs podoficerski.

6 sierpnia 1914 r. zgłosił się na Oleandrach. Wyruszył na front jako dowódca sekcji w 1. kompanii IV batalionu 1. pułku Legionów. Na długo opuścił Kraków. Przeszedł szlak bojowy Legionów, później jako żołnierz cesarza Austrii walczył na froncie włoskim. Dopiero w sierpniu 1918 r. przyjechał na urlop do Krakowa.

Nie powrócił już do pułku. Zgłosił się na leczenie, a potem wstąpił do Polskiej Organizacji Wojskowej. Od 31 października 1918 r. brał udział w rozbrajaniu austriackich żołnierzy.

August Emil Fieldorf w gimnazjum

Po oswobodzeniu Krakowa znowu opuścił miasto. Na frontach wojny ukraińskiej i bolszewickiej zasłużył na Krzyż Virtuti Militari i czterokrotny Krzyża Walecznych. Przydziały związały go z 1. Dywizją Piechoty Legionów i Wilnem. Od 28 stycznia 1938 r. dowodził 51. pp Strzelców Kresowych z Brzeżan. Jego pułk rozbito 8 września 1939 r. na Kielecczyźnie.

Wciąż na służbie

25 września, w cywilnym ubraniu, stanął na progu mieszkania rodziców przy ul. Bosackiej. W Krakowie nie udało mu się jednak odnowić kontaktów z czasów POW. W tej sytuacji 11 października 1939 r. wyruszył po raz kolejny na wojnę. Dotarł do Paryża, a po upadku Francji – do Anglii. Stamtąd odesłano go do konspiracji w okupowanej Polsce. Zajmował różne stanowiska w dowództwie Związku Walki Zbrojnej.

W lutym 1941 r., jako inspektor Komendy Głównej ZWZ, przyjechał znów do Krakowa. Kilka miesięcy później zmarła jego matka. 14 lipca 1941 r. obserwował z daleka ceremonię pogrzebową na cmentarzu Rakowickim. Pod koniec października 1941 r. zorganizował w Krakowie przeniesienie ukrytego przy ul. Smoleńsk 26 sztandaru 51. pp do Zofii Misiołek na Lubicz 32 i wziął udział w tej akcji.

Tymczasem rozkaz rzucił go do Wilna, później do Białegostoku i Warszawy. Latem 1942 r. Stefan Rowecki powierzył mu stanowisko Szefa tworzonego Kierownictwa Dywersji KG AK. Z kolei przed kapitulacją powstania warszawskiego został wyznaczony na stanowisko dowódcy organizacji „Niepodległość” – NIE.

16 stycznia 1945 r. uczestniczył w Krakowie w naradzie z Delegatem Rządu i Dowódcą AK. Następnie wrócił w okolice Warszawy. Aresztowany przez NKWD 7 marca 1945 r. został wywieziony na Ural.

Ostatni raz w Krakowie

Zwolniony z sowieckiego obozu w kwietniu 1948 r. dotarł po raz ostatni do Krakowa. Zamieszkał u brata Józefa przy ul. Bosackiej 11/6. W grudniu 1948 r. przeniósł się jednak do rodziny w Łodzi.

10 listopada 1950 r. został aresztowany przez Urząd Bezpieczeństwa. Zaproponowano mu firmowanie V Zarządu Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość. Gdy odmówił, zorganizowano „proces”, na którym został „skazany” na karę śmierci. 24 lutego 1953 r. o godz. 15 generała powieszono w więzieniu mokotowskim. Dokładne miejsce pochówku do dziś nie jest znane.

W Krakowie poświęcono mu tablicę pamiątkową na rodzinnym domu przy ul. Lubicz 32, pomnik w parku Jordana i ulicę.

Tekst Teodor Gąsiorowski

Fotografie ze zbiorów Marii Fieldorf i Leszka Zachuty, opublikowane w książce ich autorstwa pt. „Generał August Emil Fieldorf 1895-1953”, Warszawa, 2013

W Legionach

W 1918 r. w Krakowie

W 1939 r. Dowódca 51.
pp

W 1940 r. we Francji

W 1941 r. w Krakowie

W 1947 r. po powrocie
z Zagru